

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง
คู่มือการจัดกิจกรรม
พัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

พิมพ์ครั้งที่ 1 มกราคม 2559 จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 มิถุนายน 2559 จำนวน 2,460 เล่ม (โครงการโรงเรียนพระราชรัฐ สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

พิมพ์ครั้งที่ 3 มกราคม 2560 จำนวน 5,000 เล่ม

เจ้าของ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
นายปราโมทย์ โชติมงคล

องคมนตรี และประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ
ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

คณะผู้จัดทำ

รองศาสตราจารย์ปัทมาวี วีระกิตติ
นายนพพร สุวรรณจุลี
นางสาวจงกล ททรัพย์สมบูรณ์
นางวาสนา เลิศศิลป์
นางสาวจิตติมา เรืองเดชสุวรรณ
นางสาวชลธิชา หงษ์เวียงจันทร์

รองผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
คณะทำงานขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
นักวิชาการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ขอขอบคุณภาพประกอบ

รองศาสตราจารย์เกริก ยุ้นพันธ์

รูปเล่ม

นายวัฒนสินธุ์ สุวรรตานนท์

พิมพ์ที่

บริษัท สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

คำนำ

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานตามพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง” ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จึงจัดทำหนังสือ “คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม” เล่มนี้ขึ้น เพื่อใช้ในการขยายผล การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้แพร่หลายทั่วถึงทุกภูมิภาค

คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเล่มนี้ จะอธิบายจุดมุ่งหมาย และแนวทางปฏิบัติ กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ตั้งแต่การวางแผน จนถึงการประเมินผลสำเร็จ เพื่อช่วยให้ทราบว่า โรงเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ จะกล่าวย้ำเสมอว่า ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ คือ “ต้องทำทั้งโรงเรียน และทุกคนต้องทำ”

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ หวังว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่สนใจแนวปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมนี้ จะสามารถนำไปปฏิบัติตามบริบทจริงของโรงเรียนได้ รวมทั้ง ผู้บริหารองค์กร และประชาชนผู้สนใจ จะสามารถนำแนวปฏิบัตินี้ไปปรับใช้ในองค์กร เพื่อช่วยกันสร้างคนดีให้กับประเทศได้

นายปราโมทย์ โชติมงคล

ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

มูลนิธิยุวสถิรคุณ

... การจะเล่าเรียนหรือทำการใด ๆ
ให้สำเร็จได้ด้วยดีโดยตลอดนั้น ขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงเป็นใหญ่
เพราะความตั้งใจจริงนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญ
ที่จะช่วยกำจัดความเกียจคร้าน ความอ่อนแอ
และความท้อถอย ได้อย่างดียิ่ง
จะปลุกฝังความเอาใจใส่ ความขยันหมั่นเพียร
และความเข้มแข็ง ให้เกิดเป็นนิสัย
และนิสัยที่ดีที่ปลูกไว้แต่เยาว์วัย
จะเป็นคุณสมบัติติดตัวไปในวันข้างหน้า
จะช่วยพาตัวให้อาจสามารถเอาชนะอุปสรรค
และปัญหาต่าง ๆ ได้โดยตลอด
และประสบความสำเร็จความเจริญรุ่งเรืองต่อไปในชีวิต ...

พระบรมราชาบาท
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พระราชทานแก่คณะอาจารย์ ครู และนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล
วันที่ 31 พฤษภาคม 2517

สารบัญ

บทที่ 1 | ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

- 7 -

บทที่ 2 | กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม

- 25 -

บทที่ 3 | แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ

- 35 -

บทที่ 4 | การนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม

- 41 -

บทที่ 5 | การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมและการประเมินผล

- 49 -

ภาคผนวก

- 54 -

บทที่ 1

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสภานุคุณ

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้อ่านรู้จักความเป็นมาและงาน
ของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุลินิธิยุวสถิรคุณ
ผู้อ่านจะทราบกระบวนการพัฒนา
โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมว่ามีขั้นตอนวิธีการอย่างไร
ใช้ตัวชี้วัดอะไรในการประเมินผล
และผลงานที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จอย่างไรบ้าง
เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ในการตัดสินใจพัฒนาโรงเรียน
เข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม

รู้จักศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้น้อมนำพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชซึ่งพระราชทานให้กับคณะองคมนตรี ในโอกาสการจัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” เมื่อปี พ.ศ.2555 ที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียน ดังนี้

“ให้ครูรักเด็ก และเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อน
ไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่ง
ช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน
เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี”

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสนองพระราชประสงค์ในการส่งเสริมการสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง จึงเป็นที่มาของการจัดตั้ง “มูลนิธิยุวสถิรคุณ” โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งมีความหมายว่า มูลนิธิยุวสถิรคุณ จะสร้างสรรค์เยาวชนให้คงมั่นอยู่ในคุณความดีเสมอ โดยดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนควบคู่กันไปในศูนย์ 3 ศูนย์ ได้แก่

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา และ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้ัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ว่า **“ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง”** มาเป็นวิสัยทัศน์ในแผนดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพครูให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของอาชีพครู การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และเป็นต้นแบบที่ดีงามของนักเรียน
2. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบ และใช้โครงการคุณธรรม (Moral Project) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดีความงามจากการลงมือปฏิบัติจริง และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมด้วยความภาคภูมิใจ
3. พัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน ส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น เพื่อเป้าหมายการสร้างคนดีสู่สังคม รวมทั้ง การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้เป็นต้นแบบ และเป็นศูนย์เรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม
4. เพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ และถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จะมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้คู่ความดี และสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

นักเรียนแบบองค์รวมได้ ภารกิจที่สำคัญคือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และการเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังอบรมบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสุขและความเจริญ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนตามแนวทางของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จะเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบและใช้โครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดีความงามจากการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม/โครงการนั้นๆ ด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนให้น้อยลง และส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ และเป็นศูนย์เรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมเพื่อการขยายผลโรงเรียนคุณธรรมเครือข่ายในโอกาสต่อไป

งานหลักของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ จึงให้ความสำคัญกับงานพัฒนาศักยภาพครู เพื่อให้ครูสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้บรรลุผลสำเร็จ การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้ ความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวมได้ จะเป็นหลักประกันสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสามารถเริ่มต้น และดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องด้วยความมุ่งมั่นของครู ร่วมกับการมีภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือของนักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หรือเรียกโดยย่อว่า “โรงเรียนคุณธรรม” ประกอบด้วยงาน 4 ขั้นตอนหลัก และแบ่งเป็น 10 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มีขั้นตอน ดังนี้

(1) การประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงลึกแก่ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจ สัมผัสใจ และพร้อมใจกัน ทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ในการตัดสินใจเข้าร่วมการพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรม

(2) การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ เป็นการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหา “คุณธรรมเป้าหมาย” และระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของคุณธรรมเป้าหมายแต่ละด้านที่โรงเรียนได้คัดเลือกไว้ คุณธรรมเป้าหมายที่มีการระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกไว้ด้วย จะเรียกรวมว่า “คุณธรรมอัตลักษณ์” โดยจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่มทราบวิธีปฏิบัติตนในแต่ละด้าน เช่น ด้านความซื่อสัตย์ วิธีปฏิบัติของครู เช่น เข้าสอนตรงเวลา ส่วนวิธีปฏิบัติของนักเรียน เช่น ไม่ลอกการบ้าน เป็นต้น และให้ทราบแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรม (Moral Project) เพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรม

(3) การพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำ และนักศึกษาแกนนำ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานเป็นหลักในการพัฒนาเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

(4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้คู่ความดี เป็นการพัฒนากิจกรรม การเรียนการสอนในชั้นเรียนที่บูรณาการสาระคุณธรรมเข้าไปในสาระวิชาต่างๆ โดยจะดำเนินงานตาม ความพร้อมของแต่ละโรงเรียน

(5) การศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบในภูมิภาค เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้าง เครือข่ายความร่วมมือ ทั้งด้านวิชาการ และกิจกรรมพัฒนานักเรียนร่วมกัน เพื่อความยั่งยืนของโรงเรียน คุณธรรมในชุมชนท้องถิ่น และภูมิภาค

2. การลงมือปฏิบัติของโรงเรียน

(6) ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันลงมือพัฒนา “โครงการคุณธรรม” (Moral Project) ซึ่งจะเป็น แผนปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ความดี เป็นการระดมสมองในการ วางแผน แบ่งงานกันทำ ลงมือปฏิบัติ ปรึกษาหารือกัน และประเมินผลสำเร็จร่วมกัน ประการสำคัญคือ ต้องเป็นโครงการคุณธรรมที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ และให้ทุกคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่

3. การนิเทศติดตามโรงเรียน

(7) การนิเทศติดตามเพื่อเสริมหนุนและให้กำลังใจโรงเรียนโดยนิเทศอาสาของมูลนิธิยุวสถิรคุณ จะมาเยี่ยมชม ให้คำแนะนำ เพื่อให้คำปรึกษาหรืออย่างเป็นทางการเป็นกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นกำลังใจให้กันและกัน โดยจะประสานงานกับนิเทศภายในของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนารองเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง และจะเกิดความยั่งยืนตลอดไป

4. การรายงานความก้าวหน้าและการประเมินผล

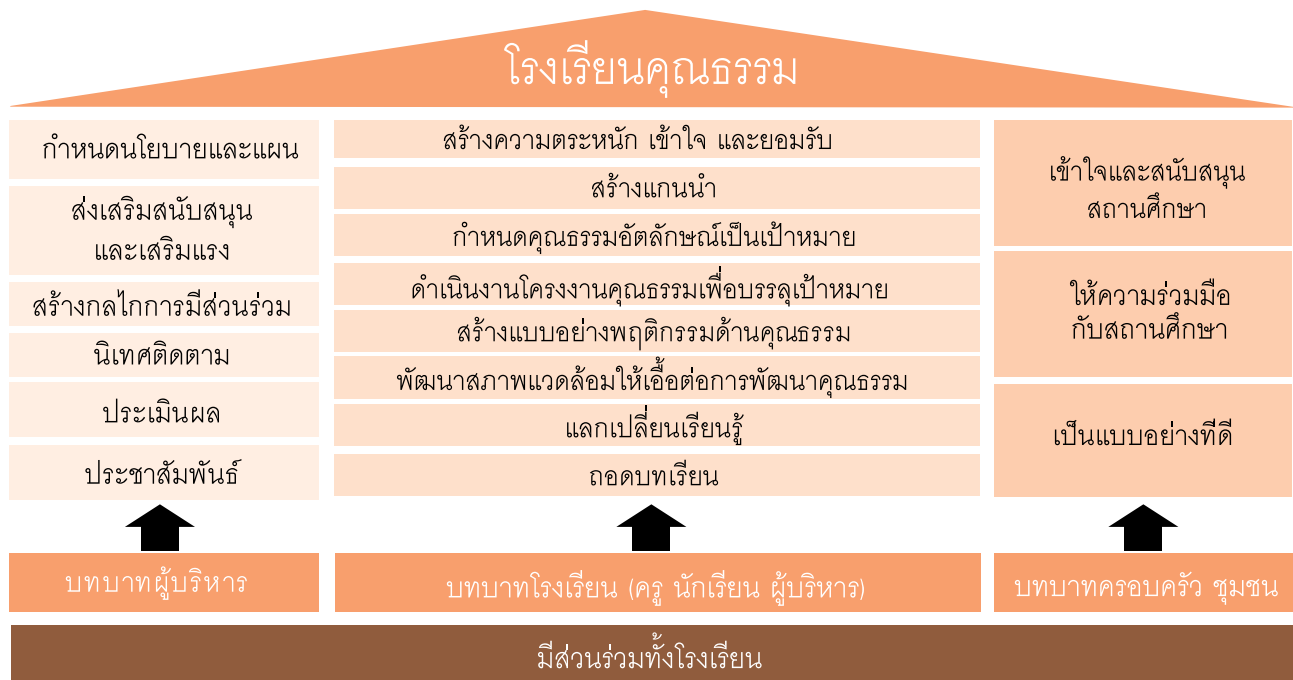
(8) การประชุมรายงานความก้าวหน้าของโครงการจะจัด 2 ครั้ง/ปี เมื่อครบ 6 เดือน และครบปี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอผลงานความสำเร็จ

(9) การสังเคราะห์ และถอดบทเรียน เพื่อให้โรงเรียนปรับปรุงกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

(10) การประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เป็นการประเมินผลพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มุลนิธิยุวสถิรคุณ

สาระสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

หัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม คือ **“การแปลงคุณธรรมให้เป็นจริยธรรม หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์”** ดังนั้น แนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จึงใช้ตารางคุณธรรม อุดลัักษณ์ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน **คุณธรรมอุดลัักษณ์** ประกอบด้วย **คุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์)** ซึ่งเกิดจากการประชุมระดมสมองของโรงเรียนตนเอง

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันตามสภาพปัญหาเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้นๆ หรือคุณธรรมความดีที่โรงเรียนต้องการสร้างขึ้น เมื่อประชุมระดมสมองได้ความเห็นร่วมกันแล้ว จึงนำมาเขียนเผยแพร่ในรูปของตารางคุณธรรมอุดลัักษณ์ เพื่อประกาศเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ร่วมกันกำหนดขึ้น ดังตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

คุณธรรมเป้าหมาย	พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (จำแนกตามกลุ่ม)		
	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
ความซื่อสัตย์	<ul style="list-style-type: none"> - จัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส - พิจารณาความดีความชอบอย่างถูกต้องเป็นธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าสอนตรงเวลา - ไม่เอาเวลาราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ลอกการบ้าน - พูดความจริง ไม่โกหก
ความรับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 	<ul style="list-style-type: none"> - สอนให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านทุกวัน - แต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน
ความพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีแผนงานแผนเงินที่สอดคล้องกัน - ใช้จ่ายตามแผนงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้จ่ายสมฐานะ - ใช้สื่อการสอนร่วมกันอย่างคุ้มค่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้จ่ายอย่างประหยัด - อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม

ในส่วนของแผนปฏิบัติงาน จะใช้ “**โครงการคุณธรรม**” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์คุณความดี จะใช้รูปแบบของโครงการ/โครงการ ที่มีการตรวจทานความสอดคล้องกับ **คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์)** ที่ได้กำหนดไว้ในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์

ผลงานความสำเร็จที่ผ่านมา

จากรายงานข้อมูลการนิเทศติดตามการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโดยนิเทศอาสา ในปี พ.ศ.2558 จำนวน 130 แห่ง พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินการในระหว่างปี 2555 - 2558 มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

(1) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ร่มรื่น เหมาะสมเป็นสถานที่เรียนมากขึ้น บริเวณโรงเรียนมีความสะอาด อาคารเรียนและสถานที่ต่างๆ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ในด้านบรรยากาศ พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีบรรยากาศของการร่วมมือกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน

(2) นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ เป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองและส่วนรวมมากขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น เช่น การเดินแถว การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบของโรงเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น เช่น การแสดงความมีน้ำใจ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และการเสียสละเวลาว่างช่วยงานครูและผู้ปกครอง เป็นต้น

(3) นักเรียนพัฒนาตนเองในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น เช่น มีสมาธิในการเรียน กล้าแสดงออก กระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจฝึกปฏิบัติงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

(4) โรงเรียนส่วนใหญ่มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น โดยมีลักษณะของการมีส่วนร่วมหลากหลาย เช่น การมอบทุนการศึกษา การบริจาคเงินเพื่อจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ของโรงเรียน การบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร ปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียน สนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นแกนนำจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยงานพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ช่วยเสริมแรงในการจัดอาหารกลางวัน เป็นต้น ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนพบว่า ส่วนใหญ่จะมาจากชุมชน ภาคราชการ/รัฐวิสาหกิจ ผู้ปกครองและครอบครัว ภาคเอกชน องค์กร มูลนิธิ ชมรม และสมาคมต่างๆ ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น การบริจาคเงิน อนุเคราะห์ให้ใช้อาคารสถานที่ และจัดหาบุคลากร

(5) โรงเรียนเกิดนวัตกรรม/องค์ความรู้ของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้จากการดำเนินงานโครงการคุณธรรมของโรงเรียน พบว่า เริ่มมีการพัฒนารูปแบบโมเดลหรือยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยบูรณาการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปสู่รายวิชาบางรายวิชาและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านและวัฒนธรรมของชุมชน และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยใช้การดำเนินโครงการคุณธรรมเป็นฐาน เป็นต้น

(6) โรงเรียนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนใกล้เคียง ชื่อเสียงของโรงเรียนในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น ทำให้โรงเรียนใกล้เคียงมาศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ผลพลอยได้จากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ดังนี้

(1) โรงเรียนคุณธรรมมีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับสูงขึ้น ทั้งในระดับประถมศึกษา (ป.6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) เมื่อพิจารณารายสาระการเรียนรู้ พบว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 4 รายวิชาที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น คือ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปะ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) พบว่า มี 4 รายวิชา คือ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา และการทำงานอาชีพ ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

(2) โรงเรียนคุณธรรมมีนักเรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพิ่มขึ้น พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษา (ป.6) เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงร้อยละ 78 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สูงถึงร้อยละ 90 และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของรัฐได้เพิ่มขึ้น

(3) อัตราการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมลดลง ในทางตรงกันข้ามพบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาเข้าศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ผู้ปกครองมีความมั่นใจในการส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียนคุณธรรมมากขึ้น กรณีที่มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันบ้าง พบว่า เกิดจากการย้ายภูมิลำเนาเพื่อติดตามผู้ปกครอง และต้องไปประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้ช่วยเหลือผู้ปกครอง เป็นต้น

(4) โรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากการประกวดแข่งขันต่างๆ การแข่งขันทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา การประกวดสิ่งประดิษฐ์ สิ่งของหรืองานสร้างสรรค์ทางศิลปะ การแข่งขันร้องเพลงและเล่นดนตรี ฯลฯ เป็นต้น พบว่า รางวัลที่ได้รับมีส่วนหนึ่งมาจากผลงานที่ได้รับการยกย่องหรือเชิดชูด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทั้งนี้ ผลงานความสำเร็จของโรงเรียนในการแข่งขัน จะมีทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด และระดับชาติ

(5) ชุมชนมีความตื่นตัวในระดับสูงมาก ในการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า ชุมชนจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เกิดเครือข่ายชุมชนจิตอาสา กับโรงเรียน สนับสนุนโครงการคุณธรรมของโรงเรียนมากขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นฐานจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนในด้านงบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ และร่วมเป็นวิทยากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3. ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม พบว่า

1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์ 2) โรงเรียนมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทำให้การดำเนินงานมีทิศทางการทำงานและเป้าหมายที่ชัดเจน 3) การได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายใน ได้แก่ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรของโรงเรียน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน มีความทุ่มเท รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย 4) บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีการน้อมนำพระราชปณิธานการสร้างคนดีให้บ้านเมืองของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นหลักกำลังใจในการดำเนินงาน 5) มีการพัฒนานักเรียนแกนนำรุ่นใหม่ให้มีการเรียนรู้เพื่อสืบทอดการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจากนักเรียนแกนนำรุ่นพี่ก่อนที่จบการศึกษาออกไปอย่างต่อเนื่อง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือให้ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์คุณงามความดีนั้น จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ลดลง ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดขึ้น และโรงเรียนยังได้รับประโยชน์อีกมากมาย เช่น

1. ครูจะตระหนักในบทบาทหน้าที่และเห็นคุณค่าของอาชีพครู มีศักยภาพในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับทั่วกัน
2. นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะในการดำเนินชีวิต พึ่งตนเองได้ และช่วยเหลือสังคมได้
3. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น
4. นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น และผลการสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับที่ดีขึ้น
5. นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้รับความสนใจจากนักวิชาการนำไปต่อยอดขยายผลเชิงวิชาการให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

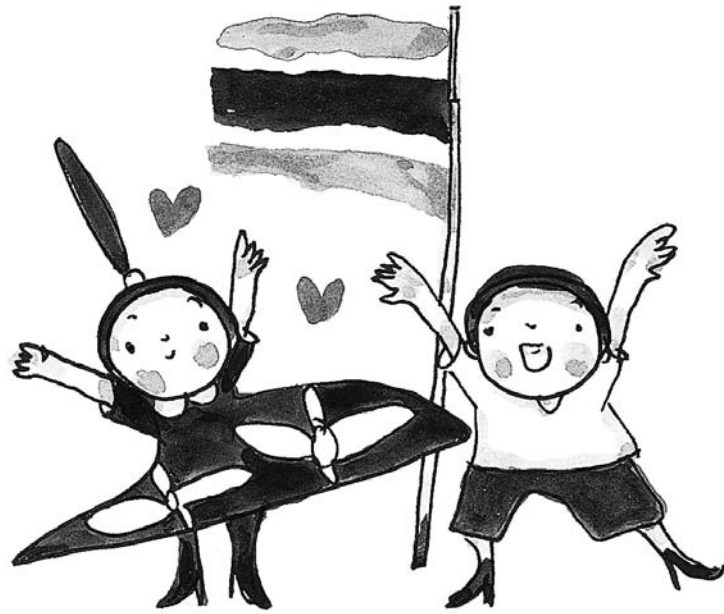

6. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สังคมชุมชน จะให้ความสนใจและมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน เพื่อสร้างชาติความดีความสุจริตในประเทศ

เมื่อโรงเรียนได้พัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรมแล้ว ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม และยังเป็นการสนองพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
อีกด้วย

บทที่ 2

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน คุณธรรมจริยธรรม

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้สนใจจะพัฒนาสถานศึกษา
เข้าใจแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานจริงได้
ผู้อ่านจะเข้าใจจุดมุ่งหมายของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
ที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติรู้จักคุณค่าของตนเอง รู้จักใช้ชีวิตอย่าง
มีคุณภาพ และมีคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน
ผู้อ่านจะทราบหลักการจัดกิจกรรมที่มุ่งฝึกทักษะชีวิตให้นักเรียน
องค์ประกอบของกิจกรรมจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง และทราบแนวทาง
และระยะเวลาปฏิบัติงานแต่ละช่วง
เพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องตามบริบทจริงของโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ มีภาระหน้าที่โดยตรงในการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสนองพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า **“ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง”** หลักการและแนวทางของกิจกรรมต่างๆ จึงมุ่งให้ความรู้ ความเข้าใจ และจัดกิจกรรมฝึกทักษะที่จำเป็นให้แก่ครู นักเรียน ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน มุ่งให้ทุกคนในโรงเรียนรู้จักคุณค่าของตนเอง รู้จักใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีน้ำใจช่วยเหลือกัน มีความรักเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน มีความสามัคคี ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ บรรยากาศในโรงเรียนน่าอยู่ น่าเรียน ทุกคนจะอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข โรงเรียนจะเป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบดึงดูดให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามาเรียนรู้ การใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม ชุมชนมีความสุข ประเทศชาติมีความสงบ ความเจริญอย่างยั่งยืน

หลักการจัดกิจกรรม

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ยึดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. **กิจกรรมที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม** เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน สร้างเสริมคุณลักษณะของการทำงานร่วมกัน สร้างสรรค์ค่านิยมที่ดีงามของกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคี มีน้ำใจที่ดีต่อกัน และมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2. **กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล** เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็น ตัวกระตุ้นให้นักเรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ได้คิดเป็น มีการตัดสินใจที่ดีภายใต้เหตุผลที่สืบเสาะ ค้นหา เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำทักษะจากการเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

3. **กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะชีวิต** การรู้จักทำงานเป็นทีม ทักษะการร่วมกันแก้ปัญหา รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการสังเกตสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกทักษะชีวิต ความอดทน อดกลั้น การช่วยเหลือมีน้ำใจ และจิตอาสา

4. **กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ** เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนคิด นักเรียนเลือก ลงมือทำ ประเมินผล และปรับแผนด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม

5. กิจกรรมที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนทุกคน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันวางแผน คิดวิเคราะห์ ระดมสมอง อภิปราย ลงมือปฏิบัติ สรุปความรู้ถอดบทเรียนที่ได้รับ ช่วยสร้างความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ ความมั่นใจในการแก้ปัญหา และร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดั่งงามด้านคุณธรรม

6. กิจกรรมที่สะท้อนบริบทจริงของโรงเรียน สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และชีวิตจริงของนักเรียน ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน รวมทั้งชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรม

7. ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งเป็นการประเมินการปฏิบัติตนของนักเรียน (Performance Assessment)

8. กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน และการเรียนการสอนในสาระวิชาหลักต่างๆ ได้ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ตามสาระวิชา ได้ฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรม ฝึกการทำงานเป็นทีม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของการทำงาน เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความมั่นใจในตนเอง รู้จักดูแลตนเองให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ

องค์ประกอบของกิจกรรม

กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม อาจแบ่งองค์ประกอบของกิจกรรมได้ 6 เรื่อง ดังนี้

1. **กิจกรรมสร้างการรับรู้และการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ** เป็นการประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้บริหาร ครู เขตพื้นที่ และผู้เกี่ยวข้อง โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หลังจากที่โรงเรียนตัดสินใจสมัครใจเข้าสู่การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยจัดอบรมให้กลุ่มครูแกนนำ และกลุ่มนักเรียนแกนนำ เพื่อให้เป็นกลุ่มปฏิบัติงานริเริ่มร่วมกับผู้บริหาร

2. **กิจกรรมการจัดทำแผนและโครงการคุณธรรม** เป็นการจัดทำรายละเอียดของคุณธรรมอัตลักษณ์และโครงการคุณธรรมซึ่งจะดำเนินงานโดยโรงเรียนเองทุกชั้นตอน และต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวผลักดัน โดยมีครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ เป็นผู้ช่วยขับเคลื่อนเป็นหลักในโรงเรียน และทุกคนต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม รวมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม

3. **กิจกรรมนิเทศติดตาม** เป็นการจัดทีมให้มีการนิเทศติดตามการทำงาน เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา และเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานคุณธรรมให้มีความต่อเนื่อง อาจจัดเป็นการนิเทศภายใน และ/หรือการนิเทศจากบุคคลภายนอก ก็ได้

4. กิจกรรมรายงานความก้าวหน้า เป็นการนัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ครบ 6 เดือน และครบปี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียนพัฒนาคุณธรรมในภูมิภาคใกล้เคียง และการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ทั้งด้านสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานคุณธรรมร่วมกัน

5. กิจกรรมประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน เป็นการประเมินหาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนที่เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง ตามที่โรงเรียนกำหนดเป้าหมายไว้ในแผน และวิเคราะห์หาปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

6. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นงานอำนวยการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมุ่งผลสำเร็จตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนดไว้

แนวทางดำเนินงานและระยะเวลา

กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ควรมีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 1 ปี เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติครบรอบปีแล้ว จะนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนของรอบปีต่อไป ดังนี้

กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>1. กิจกรรมสร้างการรับรู้และการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none">1.1 การประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้บริหาร ครู เขตพื้นที่ และผู้เกี่ยวข้อง1.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ1.3 การจัดให้ครูและนักเรียนแกนนำไปศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ	เดือนที่ 1-2
<p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none">- ผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับฟังวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรม และนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง- ผู้บริหารโรงเรียนส่งรายชื่อครูแกนนำเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ต้นสังกัดจัดขึ้น- ผู้บริหารโรงเรียนส่งรายชื่อนักเรียนแกนนำเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการที่ต้นสังกัดจัดขึ้น หรือโรงเรียนจัดขึ้นโดยครูแกนนำที่ผ่านการอบรมแล้วเป็นวิทยากร- ผู้บริหารโรงเรียนนำผู้แทนครูและผู้แทนนักเรียนไปศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ ที่ต้นสังกัดจัดขึ้น หรือโรงเรียนดำเนินการเอง	
<p>2. กิจกรรมการจัดทำแผนและโครงการคุณธรรม</p> <ol style="list-style-type: none">2.1 ผู้บริหารและครูแกนนำพัฒนาแผนงานคุณธรรมและโครงการคุณธรรมขึ้นในโรงเรียน โดยมีนักเรียนแกนนำเป็นทีมงานปฏิบัติ ร่วมกับนักเรียนทั้งโรงเรียน2.2 ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม ที่ร่วมกันคิด ร่วมแก้ปัญหา ปรับปรุงแผน และประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนบรรลุผลสำเร็จ2.3 ทุกคนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม2.4 พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรม	เดือนที่ 2-12

กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none">- ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานและมอบหมายงาน- ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมคณะทำงานพัฒนาแผนงานคุณธรรมของโรงเรียน- โรงเรียนประชุมกำหนดคุณธรรมเป้าหมายและระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก- แต่ละกลุ่มจัดประชุมระดมสมองเพื่อจัดทำโครงการคุณธรรม- ผู้บริหารโรงเรียนกำกับติดตามให้คำปรึกษาหารือในการลงมือปฏิบัติโครงการคุณธรรม- ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมประเมินผลการปฏิบัติโครงการคุณธรรมเป็นช่วงๆ แล้วปรับปรุงแผน แก้ไขปัญหาให้ลุล่วง	
<p>3. กิจกรรมนิเทศติดตาม</p> <p>3.1 โรงเรียนควรจัดให้มีคณะทำงาน/นิเทศภายใน ไปติดตามเยี่ยมชมการปฏิบัติ โครงการคุณธรรมของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้คำปรึกษาหารือ</p> <p>3.2 กรณีเป็นโรงเรียนในโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ จะมีศึกษานิเทศก์ของต้นสังกัดติดตามนิเทศ</p> <p>3.3 โรงเรียนในโครงการของ มยส. จะมีนิเทศอาสาของ มยส. ไปนิเทศภายนอก</p> <p>แนวปฏิบัติ</p> <ul style="list-style-type: none">- ผู้บริหารโรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานนิเทศติดตามภายในและมอบหมายงาน- ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมคณะทำงานพัฒนาแผนการนิเทศติดตามภายในเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน และกำหนดตัวชี้วัดของโรงเรียน และจัดให้มีการประชุมหารือผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอตลอดปี- โรงเรียนประสานงานกับนิเทศอาสาของต้นสังกัด	ประมาณเดือนที่ 4, 8, 11
<p>4. กิจกรรมรายงานความก้าวหน้า</p> <p>4.1 จัดประชุมนำเสนอรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน</p> <p>4.2 จัดประชุมนำเสนอรายงานผลสำเร็จครบรอบปี</p>	เดือนที่ 6,12

กิจกรรม	ช่วงเวลา
แนวปฏิบัติ <ul style="list-style-type: none">- ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมเตรียมนำเสนอรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน และเมื่อครบรอบปี- โรงเรียนนำเสนอผลงานความสำเร็จในเวทีที่ต้นสังกัดจัดขึ้น	
5. กิจกรรมประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน 5.1 จัดเก็บข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงการ 5.2 ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในภาพรวมของโรงเรียน	เดือนที่ 12
แนวปฏิบัติ <ul style="list-style-type: none">- ผู้บริหารโรงเรียนประชุมรวบรวมผลการปฏิบัติงานต่างๆทุกโครงการ/โครงการ เพื่อสะท้อนการปฏิบัติคุณธรรมความดีร่วมกัน- โรงเรียนจัดประเมินผลพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง	
6. การบริหารจัดการกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6.1 ผู้บริหารวางแผนการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 6.2 แต่งตั้งคณะทำงาน/ผู้รับผิดชอบ 6.3 ติดตามงาน แก้ไขปัญหา ประสานงานกับนิเทศอาสา 6.4 ให้มีการประเมินผลโดยกำหนดตัวชี้วัดที่ต้องการ	ตลอดปี
แนวปฏิบัติ <ul style="list-style-type: none">- ผู้บริหารโรงเรียนสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัด กำกับติดตามการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และประเมินผล- ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม- ผู้บริหารโรงเรียนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน	

บทที่ 3

แนวทางการพัฒนา ศักยภาพครูแกนนำ และนักเรียนแกนนำ

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้สนใจ
เข้าใจจุดมุ่งหมายของการพัฒนาครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ
และทราบแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ
และนักเรียนแกนนำอย่างย่อๆ

จุดมุ่งหมาย

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ มุ่งให้โรงเรียนทุกแห่งสามารถอบรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมได้ด้วยตนเองในโรงเรียน และสามารถส่งต่อรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งช่วยขยายผลให้โรงเรียนเครือข่ายได้

หลักสูตรการเรียนรู้ที่ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ จึงมุ่งเน้นการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียน เพื่อให้มีเครื่องมือในการระดมสมองคณะครูและนักเรียน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ครูสามารถเป็นวิทยากรของโรงเรียนตนเองเพื่อพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนคุณธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถทำได้เองอย่างต่อเนื่อง และนำไปขยายผลในโรงเรียนเครือข่ายได้

ลักษณะของหลักสูตร และระยะเวลาการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการมี 4 หลักสูตร ได้แก่

1. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพวิทยากรของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักสูตร 2 วัน ดำเนินการจัดฝึกอบรมโดยศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

2. หลักสูตรอบรมนิเทศศาสตร์ติดตามโรงเรียนคุณธรรมของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
3. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำของโรงเรียน
4. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำของโรงเรียน

ในคู่มือเล่มนี้ จะนำเสนอเฉพาะหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ ซึ่งเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 1 วัน (6.30 - 7 ชั่วโมง โดยประมาณ) โดยมีรูปแบบการฝึกอบรมเชิงกิจกรรม (Activity-Based Training) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมีขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

1. ฝึกเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการอบรม ตามแผนการเรียนรู้ของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในโรงเรียน
2. ฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมในการเป็นครูวิทยากรโรงเรียนคุณธรรม
3. ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
4. ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าอบรม เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

โครงสร้างของหลักสูตร

ระยะเวลา	หัวข้ออบรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
10 นาที	พิธีเปิด	
15 นาที	ชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรมและปัจจัยสู่ความสำเร็จ	ผู้เข้าอบรมเข้าใจเรื่องกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
30 - 45 นาที	ความเข้าใจเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม	ผู้เข้าอบรมเข้าใจความแตกต่างของคำว่า “คุณธรรมและจริยธรรม”
1.30 - 2 ชั่วโมง	กิจกรรมการค้นหาคุณธรรมอัตลักษณ์	<ol style="list-style-type: none">1. ผู้เข้าอบรมนำเสนอปัญหาของโรงเรียน2. ผู้เข้าอบรมมีความเห็นร่วมกันเรื่องคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียนและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก3. โรงเรียนจะได้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน
2.30 - 3 ชั่วโมง	กิจกรรมส่งเสริมความดีด้วยโครงการคุณธรรม	<ol style="list-style-type: none">1. ผู้เข้าอบรมเข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหา-สาเหตุ-แนวทางแก้ไข2. ผู้เข้าอบรมเข้าใจถึงแนวทางการจัดทำร่างโครงการคุณธรรม3. โรงเรียนมีร่างโครงการคุณธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาต่อเป็นโครงการคุณธรรมของโรงเรียนได้

ระยะเวลา	หัวข้ออบรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
15 นาที	กิจกรรมทดสอบความรู้	ทราบผลการได้รับความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
30 นาที	แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและการนิเทศติดตามโรงเรียน	ผู้เข้าอบรมมีความรู้ และเข้าใจในแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และสามารถประสานงานกับผู้นิเทศติดตามได้
15 นาที	พิธีปิดและพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ	ผู้เข้าอบรมมีแรงจูงใจในการริเริ่มงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

สำหรับโครงสร้างหลักสูตรพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำจะใช้โครงสร้างเดียวกับหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ โดยให้ปรับหัวข้อ “แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมและการนิเทศติดตามโรงเรียน” เป็น “การพัฒนางานกับครูแกนนำของโรงเรียน และการขยายผลสู่นักเรียนทั้งโรงเรียน”

วิทยาการอบรม

1. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพวิทยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และ หลักสูตรอบรมนิเทศอาสา จัดอบรมโดยศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุมนิธิยุวสถิรคุณ
2. หลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูแกนนำของโรงเรียน และ หลักสูตรพัฒนาศักยภาพนักเรียนแกนนำของโรงเรียน อบรมโดยวิทยากรที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพวิทยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

บทที่ 4

การนิเทศติดตาม โรงเรียนคุณธรรม

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูเข้าใจจุดมุ่งหมาย
และแนวทางของการนิเทศติดตามโรงเรียน
เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศติดตามภายใน
และประสานงานกับการนิเทศภายนอก

การนิเทศติดตาม

การนิเทศติดตาม เป็นกระบวนการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่ครู นักเรียน บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ การนิเทศติดตาม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เป็นกระบวนการสำคัญที่จะกระตุ้น และสนับสนุนให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรมได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศติดตามแบบกัลยาณมิตร หรือ นิเทศอย่างมีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร คือ นิเทศอาศัยมีลักษณะความเป็นกันเอง ชวนให้เข้าไปไต่ถามขอคำปรึกษา นำเคารพ ให้ความรู้สึกรอบอุ้มใจ เป็นที่พึ่งได้ นายกองในฐานะเป็นผู้ทรงความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา คำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากและซับซ้อนให้เข้าใจได้

บทบาทของนิเทศอาสา

-
1. สร้างความตระหนักและกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม
 2. กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ และทัศนคติเชิงบวก (success attitude) ต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
 3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม
 4. สร้างขวัญกำลังใจในการพัฒนาไปสู่โรงเรียนคุณธรรม
 5. สนับสนุนโรงเรียนให้สามารถเริ่มต้นกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ภายใต้บรรยากาศของความร่วมมือทั่วทั้งโรงเรียน โดยผู้บริหาร ครู และนักเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ต้องการไปให้ถึง ซึ่งได้แก่ คุณธรรมอัตลักษณ์ (คุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก)
 6. ให้คำปรึกษาแนะนำในประเด็นต่างๆ เช่น แนวทางการขับเคลื่อนไปสู่โรงเรียนคุณธรรม การกำหนดแผนงานคุณธรรมและแผนปฏิบัติการของโรงเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมอย่างเหมาะสม และการสร้างการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นต้น

เป้าหมายการนิเทศติดตาม

1. เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามที่มูลนิธิฯ กำหนด
2. ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้คู่ความดี และเป็นต้นแบบที่ดีงามของนักเรียน
3. นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมสม่ำเสมอ
4. ผู้บริหารและครูเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม
5. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมเป้าหมายของนักเรียนในภาพรวมเพิ่มขึ้น
6. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากทุกภาคส่วน
7. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็นสำคัญของการนิเทศอาสา

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม จะมีการนิเทศติดตามปีละ 2 ครั้ง แต่แต่ละครั้งมีประเด็นที่นิเทศอาสาให้ความสำคัญดังนี้

1. การนิเทศติดตามครั้งที่ 1

เป็นช่วงเริ่มต้นโครงการ การนิเทศติดตามครั้งนี้ จะช่วยกระตุ้นให้โรงเรียนได้ลงมือดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม ประเด็นที่นิเทศอาสาควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษได้แก่

- (1) การจัดทำตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ ซึ่งประกอบด้วย คุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของ ผู้บริหาร ครู และ นักเรียน
- (2) การออกแบบโครงการคุณธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ตามที่แสดงไว้ในตารางคุณธรรมอัตลักษณ์
- (3) แนวทางขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน เช่น การวางแผนปฏิบัติการ การสร้างกลไกการทำงาน การนิเทศติดตามภายใน การเสริมแรงและการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2. การนิเทศติดตามครั้งที่ 2

การนิเทศติดตามครั้งนี้จะอยู่ในช่วงดำเนินงานโครงการคุณธรรม ได้ประมาณ 6-8 เดือนแล้ว ประเด็นที่นิเทศอาศาศควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เช่น

- (1) ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
- (2) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการคุณธรรม
- (3) ความสำเร็จของโครงการคุณธรรม
- (4) ปัจจัยความสำเร็จของโครงการคุณธรรม และกระบวนการพัฒนาโรงเรียน
- (5) ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบต่อการดำเนินงาน
- (6) การถอดบทเรียน
- (7) การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

การนิเทศติดตาม จะช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางชัดเจน และเป็นประโยชน์ในขั้นตอนการรายงานความก้าวหน้าของโครงการจนถึงการประเมินผลสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

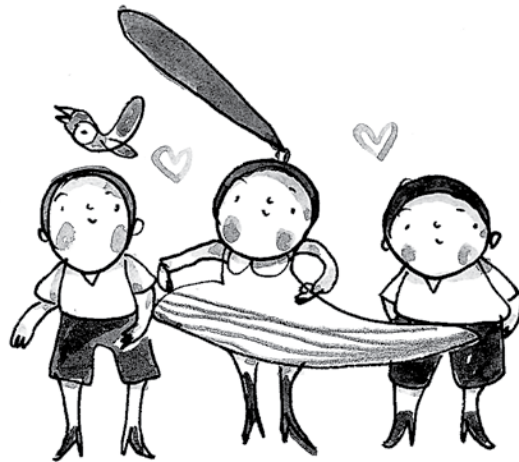

...การทำงานด้วยความรู้ความสามารถ
ด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ศึกษานั้น
เป็นการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพสูงขึ้นโดยแท้
และบุคคลที่มีคุณภาพอันพัฒนาแล้ว
ย่อมสามารถจะพัฒนางานส่วนรวมของชาติ
ให้เจริญก้าวหน้าได้ดังประสงค์

พระบรมราชาธิวาท
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
วันที่ 8 กรกฎาคม 2530

บทที่ 5

การรายงาน
ความก้าวหน้าการดำเนินงาน
โรงเรียนคุณธรรม
และการประเมินผล

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
หลังจากที่ได้นำความรู้จากการฝึกอบรม
และการศึกษาคูณานฯ มาประยุกต์ใช้
จนทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน
ในทางที่ดีขึ้น และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้โรงเรียนอื่นได้

การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม และการประเมินผล

แนวทางการกำกับติดตามโครงการคุณธรรม จะใช้ตัวชี้วัดเป็นหลัก การจัดเก็บข้อมูลแต่ละเรื่อง จะช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด ว่าจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร การกำกับติดตาม ให้คำปรึกษาหารือการดำเนินโครงการคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที และปรับปรุงแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

ในการประชุมรายงานความก้าวหน้า จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติโครงการคุณธรรม และแนวทางพัฒนาคุณธรรมของแต่ละโรงเรียน เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาให้วิธีการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีคุณภาพมากขึ้น

การประเมินผลภาพรวม เพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ตัวชี้วัดที่ใช้อาจใช้ตัวชี้วัดของ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้ ดังนี้

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน	1. ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทราบ แผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน 2. มีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง 3. ครูและนักเรียนมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทาย ได้ตอบอย่างมีสัมมาคารวะ 4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น น่าเรียน
2. มีกลไกคณะทำงานและใช้โครงงานคุณธรรมเป็น เครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อ พัฒนาโรงเรียนคุณธรรม	5. ครู นักเรียน ผู้บริหาร แบ่งงานรับผิดชอบพัฒนา โรงเรียนคุณธรรม 6. มีโครงงานคุณธรรม/กิจกรรมคุณธรรมที่แต่ละคน มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ
3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น	7. ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีวินัยในการปฏิบัติตาม หน้าที่รับผิดชอบ 8. ครู นักเรียน ผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์ของ โรงเรียน
4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน ลดลง	9. ครู นักเรียน ผู้บริหาร ลดพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์ลง

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน	10. บรรยากาศในโรงเรียนทุกภาคส่วนร่วมมือกัน ปฏิบัติงาน ครู นักเรียน ผู้บริหาร ร่วมกัน ปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในคุณธรรมอัตลักษณ์ของ โรงเรียน
6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และมีการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	11. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่เผยแพร่ได้ และ/หรือ มีแผนการ เรียนรู้การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในชั้นเรียน
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม	12. โรงเรียนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งศึกษา ศึกษาดูงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

และอาจเพิ่มเติมตัวชี้วัดได้ตามบริบทของโรงเรียน เช่น มีการขยายเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรม มีภาคีความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มโรงเรียน และ/หรือ ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรมในภูมิภาค เป็นต้น

ในที่สุด การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จะทำให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของตนเอง มีแรงจูงใจให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียน เพื่ออาชีพของตนเองในอนาคต และเข้าใจคุณค่าของการเป็นคนดี เป็นที่ยอมรับของครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งจะเป็นพลังที่มีคุณค่าของประเทศต่อไป

ภาคผนวก

สาระความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ความหมาย

1. **ความซื่อสัตย์** หมายถึง ความประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง ความสุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ความประพฤติตามครรลองคลองธรรม ซื่อตรงต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตรงความเป็นจริงต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา และคำมั่นสัญญา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

2. **ความขยัน** หมายถึง ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมออดทน ไม่ท้อถอยเมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหา จนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

3. **ความรับผิดชอบ** หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ทั้งที่เป็นภารกิจส่วนตัวและภารกิจทางสังคม จะต้องกระทำให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความสุจริต ความเต็มใจ และความจริงใจ เป็นความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่น ละเอียดยรอบคอบ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย และยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

4. **ความมีระเบียบวินัย** หมายถึง การรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตาม และยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรมจารีตประเพณี ทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการให้ความสำคัญ ความเคารพ และยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของสังคม เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

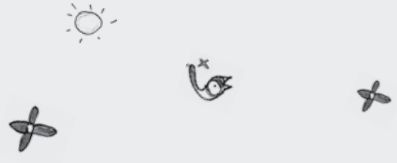
5. **ความอดสาหะ** หมายถึง ความพยายามที่ทำงานให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ภาระ บากบั่น ชัยัน อดทน เพียรเอาใจใส่อยู่เป็นนิจและเสมอต้นเสมอปลาย

6. **ความมุ่งมั่น** หมายถึง ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

7. **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง ตั้งใจเพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

8. **ความอดทนอดกลั้น** หมายถึง ความมั่นคงหนักแน่นไม่หวั่นไหวทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหา หนตราบาตรำ หนเจ็บใจ หนักเอาเบาสู้ ยอมรับความลำบากและอุปสรรค และรู้จักข่มใจเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เป็นระยะเวลาานาน

9. **ความสามัคคี** หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ โดยปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างทางความคิด

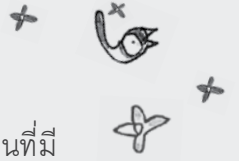
10. **ความเสียสละ** หมายถึง การรู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น โดยอาจต้องเสียสละทรัพย์ แรงงาน เวลา และกำลังสติปัญญา ในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

11. **ความมีน้ำใจ** หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร ที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล แสดงน้ำใจดีต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

12. **ความเมตตากรุณา** หมายถึง ความรักใคร่และเอ็นดู ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความสงสารคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ รวมทั้งการไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น สามารถแสดงออกได้โดยการช่วยเหลือทั้งทางการกระทำ หรือวาจา

13. **ความสุภาพ** หมายถึง เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง และวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

14. **ความมีสัมมาคารวะ** หมายถึง ความเคารพอ่อนน้อม โดยการทักทายและทางวาจา

15. **ความกตัญญู** คือ ความรู้สึกสำนึกในการอุปการคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีต่อตนเอง กตเวที คือ การแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ ความกตัญญูกตเวที จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณแล้วทำตอบแทนบุญคุณให้ปรากฏ

16. **ความพอเพียง** หมายถึง ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้ง เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีคุณธรรม

17. **การประหยัด** หมายถึง การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น พอสมควรแก่ฐานะ รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

18. **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

